

УДК 374.7-056.24(477)

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ДОРΟΣЛИХ ЛЮДЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ

Кучина Катерина Олегівна

Анотація. В статті розкривається специфіка навчання дорослих людей з інвалідністю в аспектах мети, завдань, принципів, функцій. Розглянуто дефініцію «інклюзія» як концепцію, динамічний процес, діяльність та освітню технологію. Пропонується сприймати інклюзію в ширшому розумінні – як процес збільшення можливостей участі людини з інвалідністю і в неформальній освіті, як зниження ступеня її ізоляції, оскільки основним завданням інклюзії в освіті є ліквідація соціальної ізоляції (виключення). Доведено, що інклюзивне навчання потребує досліджень його організації не тільки на рівні формальної дошкільної, загальноосвітньої, вищої освіти, а й на всіх рівнях безперервної освіти. Акцентовано увагу на завданнях адрогога з урахуванням бар'єрів, що виникають при навчанні людей з інвалідністю.

Ключові слова: інклюзія, інклюзивний підхід, індекс інклюзії, бар'єри, дорослі люди з інвалідністю.

ОСОБЕННОСТИ ОБУЧЕНИЯ ВЗРОСЛЫХ ЛЮДЕЙ С ИНВАЛИДНОСТЬЮ

Кучина Екатерина Олеговна

Аннотация. В статье раскрывается специфика обучения взрослых людей с инвалидностью в аспектах целей, задач, принципов, функций. Рассмотрено дефиницию «инклюзия» как концепцию, динамичный процесс, деятельность и образовательную технологию. Предлагается понимать инклюзию в более широком смысле - как процесс увеличения возможностей участия человека с инвалидностью и в неформальном образовании, как снижение степени его изоляции, поскольку основной задачей инклюзии в образовании является ликвидация социальной изолированности (исключения). Доказано, что инклюзивное обучение требует исследований его организации не только на уровне формального дошкольного, общеобразовательного, высшего образования, но и на всех уровнях непрерывного образования. Акцентируется внимание на задачах адрогога с учетом барьеров, возникающих при обучении людей с инвалидностью.

Ключевые слова: инклюзия, инклюзивное обучение, индекс инклюзии, барьеры, взрослые люди с инвалидностью.

THE PECULIARITIES OF EDUCATION OF ADULTS WITH DISABILITIES

Kuchyna Kateryna Olegivna

Resume. It is revealed in the article the peculiarity of education of adults with disabilities in the aspects of goal, tasks, principles, functions. It is examined the notion “inclusion” as a concept, dynamic process, activity and educational technology. We propose to understand the inclusion in the wider sense – as a process of increasing of opportunities of participation of a human with disabilities also in a informal education, a an opportunity of decreasing the level of his isolation, since the main task of inclusion in education is liquidation of social isolation (exclusion). It is proved that inclusion education requires research of its organization not only on the level of formal preschool, school, and higher education but on the levels of continuous education. It is pointed out the tasks of andragogs that work with adults with disabilities – helping them in overcoming the complex of barriers: physical, psychological, social, educational, moral-willed; create the conditions that favors the

development of personality by using active forms of education.. We should specify that introduction of remote education of people with special needs, despite positive moments, has some disadvantages: doesn't solve the problem socialization, significantly increasing isolation, ignores the development of motivation and as a result not always productive. It is underlined that educational process should be directed on the extension of the sphere of social surrounding of peoples with special needs, creation of conditions for there insertion of social partnership. In the process of obtaining of education of people with disabilities the positive is that they not only learning professional skills but also social competences and directed on self-development. On the modern stage of achievements of success in ensuring of development of education of adults with disabilities can be only under the condition of debugging the interaction and partnership of government and non-government institutions and civil organizations. The attention is accentuated on the necessity of implantation of worlds experience of insertion of people with special needs into formal and informal education in Ukraine that will favors for formation of civil society.

Keywords: inclusion, inclusive approach, index of inclusion, barriers, adults with disabilities.

Постановка проблеми. Явище інвалідності притаманне кожному суспільству. За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, в даний час в світі налічується більше 500 мільйонів інвалідів. В Україні – понад 2,8 мільйони, тобто 6,1 % від загальної чисельності населення, з них майже 80 % інвалідів – це люди працездатного віку. На жаль, кількість інвалідів в нашій країні щорічно зростає. Так, наприклад, десять років тому їх чисельність становила 5,3 %. Сьогодні ситуація ускладнюється наслідками воєнних дій на сході України, що неминуче призводить до збільшення кількості людей з інвалідністю.

Необхідність більш активного упровадження освітньої інклюзії відображається у документах, в яких задекларовані основні принципи формування політики дотримання прав людини: Загальна Декларація ООН про Права людини (1948 р.), Декларація ООН про права інвалідів (1975 р.), Стандартні правила забезпечення рівних можливостей для інвалідів (1993 р.), Саламанкська декларація, Рамки дій щодо освіти осіб з особливими потребами (1994 р.) та ін. Так, у 2008 р. на 48 Міжнародній конференції ЮНЕСКО зазначалося, що інклюзивне навчання відіграє важливу роль у досягненні гуманітарного, соціального та економічного розвитку. На сучасному етапі в нашій країні інклюзивне навчання визнано офіційно напрямом розвитку освіти, що потребує дослідження його організації не тільки на рівні дошкільної ланки, загальноосвітньої та вищої школи, а й на всіх рівнях безперервної освіти.

Аналіз останніх досліджень. Проблеми освітньої інклюзії цікавили багатьох зарубіжних вчених (Д. Барбер, Т. Бут, Ч. Веббер, Д. Деспелер, М. Кинг-Сирс, Т. Лорман, Т. Мітлер, К. Стаффорд, Д. Роза, Д. Харві та ін.). Ці питання у різних аспектах вивчали вітчизняні науковці (Ю. Богінська, Л. Будяк, Л. Вавіна, Н. Ворон, О. Глузман, М. Євтух, І. Зверева, Т. Ілляшенко, А. Капська, О. Карпенко, Л. Міщик, Н. Мирошніченко, Ю. Найда, Г. Овчаренко, П. Плотніков, Н. Софій, С. Хлебик та ін.). У дослідженнях В. Бондаря, Л. Волкової, І. Гілевич, В. Засенка, Г. Махортової, В. Синьова, Л. Тигранової, Л. Шипіциної особлива увага приділяється питанням надання допомоги особам з обмеженими можливостями під час інтеграції в суспільство, вивчення спеціальних умов інклюзії, визначення основних напрямів включення осіб з особливостями в розвитку у загальноосвітній процес.

Позитивним є те, що сьогодні андрагогіка вже має напрацювання в напрямі навчання людей з інвалідністю, про що свідчить тематика досліджень: специфіка та варіативність моделей і методів; основні напрями в міжнародній практиці навчальної

роботи; інтеграція в життя соціуму та створення спеціальних установ та інформаційного простору, пристосованого до стану інвалідності; принципи організації освітньої діяльності; функції навчання дорослих інвалідів; специфіка андрагогічної позиції в системі навчального взаємодії тощо.

Виділення ще не розв'язаних частин загальної проблеми. Однак, незважаючи на певну кількість інформації з окреслених питань, на сучасному етапі особливості освітньої інклюзії дорослих з інвалідністю у вітчизняній літературі ще не стали предметом спеціального системного дослідження. **Мета статті** – визначення особливостей освітньої інклюзії дорослих з інвалідністю.

Виклад основного матеріалу. Термін «інклюзивна освіта» вперше використано у Саламанкській декларації про принципи, політику та практичну діяльність у сфері освіти осіб з особливими потребами. Цей курикулум став першим міжнародним документом, який підкреслив необхідність проведення освітніх реформ у напрямі інклюзивної освіти. В Програмі дій стосовно осіб з особливими потребами, прийнятій на Саламанкській конференції, рекомендується залучення фахівців з особливими потребами до навчання, розробка програми пільгового забезпечення доступу до освіти дорослих з особливими потребами: «повинні бути розроблені спеціальні курси, які б відповідали потребам та вимогам різних груп дорослих людей з вадами» [8].

Для України інклюзивна освіта все ще є педагогічною інновацією, а з часу ратифікації у 2009 р. Конвенції ООН про права інвалідів – одним із міжнародних зобов'язань держави. Проте, у законодавстві України наявне протиріччя між задекларованим правом на рівний доступ до всіх ланок освіти для всіх людей та недостатньою можливістю його реалізувати через відсутність умов для інклюзивної форми надання освіти. Крім того, відсутні механізми впровадження інклюзії, а заходи, передбачені в окремих документах, слугують лише добрими намірами і не спираються на законодавче підґрунтя. На сьогоднішній день в Україні певним чином запроваджуються інновації інклюзії в систему формальної освіти, а залученість дорослих людей з інвалідністю до програм неформальної освіти практично відсутня.

Розуміння інклюзії містить декілька ключових аспектів. По-перше, це концепція, яка реалізує соціальну модель розуміння інвалідності, згідно з якою інвалідність, як поняття, є результатом взаємодії між людьми, що мають порушення здоров'я, і бар'єрами, що існують у зовнішньому середовищі і заважають їхній повній та ефективній участі в житті суспільства нарівні з іншими. Соціальна модель розуміння інвалідності стала альтернативою медичній моделі розуміння інвалідності, яка в першу чергу була спрямована на корекцію розвитку осіб з особливостями психофізичного розвитку чи осіб з особливими потребами. Інклюзія, як освітня концепція, постійно розвивається, і є важливою для формування політики й стратегій, спрямованих на усунення причин і наслідків дискримінації, нерівності та виключення. Основним принципом реалізації концепції є принцип участі, що уможливорює залучення осіб з інвалідністю до життя суспільства і до процесу прийняття рішень та заохочення їх активної позиції [7].

По-друге, інклюзія – динамічний процес, спрямований на неперервний пошук ефективних способів врахування питання багатоманітності осіб, які навчаються, з метою задоволення освітніх потреб. По-третє, це діяльність, спрямована на виявлення й усунення бар'єрів. По-четверте, це освітня технологія, яка уможливорює заходи для забезпечення присутності, участі та досягнень кожного за умови підвищеної уваги, небайдужості та морального обов'язку.

Важливим для розуміння інклюзії в освіті є інструмент моніторингу – «Індекс інклюзії», розроблений у 2006 р. британськими вченими М. Ейнскоу та Т. Бутом, за участю британських педагогів, батьків, працівників управлінь освіти, вчених,

представників громадських організацій і людей з інвалідністю. Цей інструмент дає можливість проаналізувати сильні і слабкі сторони організації інклюзивного навчання і на основі отриманих результатів розробити план розвитку навчального закладу. Інакше кажучи, це добірка практичних матеріалів, спрямованих на планування дій зі створення та розвитку в навчальних закладах інклюзивного навчального середовища для всіх учасників навчального процесу. «Індекс інклюзії» перекладений на 34 мови і використовується у 15 країнах світу. У 2011 р. «Індекс інклюзії» був перекладений на українську мову і схвалений для використання у формальних навчальних закладах України [3].

Для вирішення завдань розширення доступності освітніх та просвітницьких ініціатив ми спираємось на рекомендації щодо інклюзивного підходу. Хоч даний підхід в освіті відомий вже більше двадцяти років, найбільшою мірою він використовується лише в формальній освіті. Таке вузьке розуміння інклюзії не призводить до бажаних результатів належного включення всіх людей з інвалідністю в життя суспільства. Тому ми пропонуємо сприймати інклюзію в ширшому розумінні – як процес збільшення можливостей участі людини з інвалідністю і в неформальній освіті, а також як процес зниження ступеня її ізоляції, оскільки основним завданням інклюзії в освіті є ліквідація соціальної ізоляції (виключення).

Першочерговим механізмом для імплементації інклюзивного підходу в освіту дорослих України є створення спеціальних умов для навчання – дотримання принципу доступності, що має на меті усунення перешкод, які заважають людям з інвалідністю користуватися своїми правами і є ключовим фактором для їх участі людей в житті суспільства. Для профілактики ускладнень здоров'я і для підвищення працездатності обов'язковим є дотримання правил ергономіки, щодо поєднання різноманітності видів діяльності, ергономії руху, ергономічного оформлення робочого місця тощо [2]. Щодо цього, І. Колесникова конкретизує основні бар'єри, які мають місце в навчанні дорослих інвалідів: фізичні (наявність фізичних недоліків і обмежень, що ускладнюють включення в навчальну роботу); психологічні (відсутність установки на отримання або продовження освіти, недооцінка себе як особистості, прийняття позиції успішного учня і т.д.); соціальні (реалізація своїх прав на навчання і працевлаштування, що відповідає рівню освіти; нерозуміння реальних перспектив використання отриманих знань, умінь в соціальній практиці); освітні (наявність певних прогалів в знаннях, тривалих перерв у навчанні, відсутність навичок навчання і самоосвіти); морально-вольові (необхідність вольових зусиль волі для успішності навчання) [6].

Андрагоги, які працюють з дорослими інвалідами, повинні розуміти, що активне включення інваліда в освітній процес стає для нього значним досягненням і першочерговим завданням є – необхідність допомоги в подоланні комплексу бар'єрів. Чи не найпершим бар'єром є нездатність ідентифікувати себе з роллю людини, яка успішно навчається і має перспективу подальшого застосування отриманого освітнього потенціалу в різних сферах діяльності і спілкування. У цьому випадку необхідна зовнішня підтримка, що дозволяє сформувати відповідну освітню мотивацію, потребу в нових знаннях, починаючи з найбільш актуальних для конкретної особистості. Потрібно також забезпечити розширення освітнього поля інваліда за рахунок нових контактів, залучення в інформаційний пошук з використанням сучасних технологій, завдяки чому стають очевидними конкретні освітні результати. Все це формує досвід і мотивацію досягнення успіху в пізнанні, викликає задоволення процесом діяльності, який можливо здійснити самостійно від задуму до завершення.

Часто інваліди недооцінюють себе в якості повноцінних учасників і потенційних ініціаторів комунікативних зв'язків в середовищі учнів, які не мають обмеження життєдіяльності або мають їх в меншій мірі. Покращити ситуацію дозволяє організація

групових форм навчальної роботи, спрямованих на нарощування позитивного досвіду спілкування і взаємодії. Завдання андрагога – створити умови, що сприяють розвитку особистості шляхом використання діалогу, інтерпретації і аналізу різних точок зору. Ефективне включення слухачів в групові форми діяльності, імітаційне моделювання, групову рефлексію, спільне створення творчих продуктів. У такій освітній ситуації інваліду легше подолати замкнутість і певні психологічні бар'єри. Освітній процес сприяє розширенню сфери соціального оточення інвалідів, створенню умов для їх включення в систему соціального партнерства. Ступінь індивідуальної активності в освітній ситуації безпосередньо пов'язаний з виходом на новий рівень розуміння можливостей навчання для подальшої самореалізації[6].

Слушною щодо означеного питання є думка А. Герасименко та О. Шевцової, про навчання однієї з категорій дорослих людей з інвалідністю – студентської молоді з числа інвалідів. А. Герасименко вважає, що найважливішим є період адаптації до умов навчання у вищому навчальному закладі, набуття нового статусу, засвоєння нових соціальних ролей. Студенти з особливими потребами мають певні проблеми, які з'явилися в попередні періоди життя та навчання і суттєво впливають на їхню пізнавальну активність, інтеграцію в освітнє середовище. Серед них: прогалини в знаннях; труднощі у сприйнятті навчального матеріалу; знижена працездатність, підвищена втомлюваність та виснажливність, порушення концентрації уваги; підвищена вразливість до інфекційних захворювань і, у зв'язку з цим, проблеми з відвідуванням занять; низький рівень фізичної підготовки; дефіцит комунікабельності; недостатня орієнтація в соціумі, низька соціальна активність; звичка до поблажливого ставлення, завищені уявлення про свої можливості; низький рівень мотивації досягнення мети, відчуття втрати майбутнього; низький рівень самоактуалізації, нерішучість, переважання інтровертності поведінки; низька самооцінка, нерозвиненість самоконтролю; підвищена тривожність, вразливість, емоційна нестійкість, депресивні стани тощо. Негативність ситуації для студентів з обмеженими фізичними можливостями посилюється ще й тим, що майже всі вони відчувають обмежене спілкування з однолітками, фізичне недомагання, дуже часто не мають можливості навіть виходити на вулицю, є незахищеними від зростаючого інформаційного впливу, що забезпечують електронні засоби масової інформації, що для цієї групи юнацтва є ледве не єдиним засобом зв'язку з зовнішнім світом [1, с. 41]

На думку О. Шевцової, альтернативою очного навчання може стати дистанційне навчання інвалідів. Дистанційне навчання має переваги: «не потрібна присутність студента ... – студент може навчатися вдома, студент може отримувати високоякісний освітній продукт, зникає фактор суб'єктивного ставлення викладача до інваліда, так як викладач відноситься до такого студента так, як і до всіх інших студентів – при очному спілкуванні часто зустрічається фактор дискримінації, ворожості або зниження вимог у порівнянні з іншими учнями, студент може безперешкодно спілкуватися з одногрупниками в форумах, не викликаючи особливого ставлення до себе» [9]. Ми не можемо повністю поділяти думку О. Шевцової та інших науковців щодо беззаперечної доцільності упровадження дистанційного навчання інвалідів, яке, попри позитивні моменти, має низку недоліків: не вирішує проблему соціалізації, значно посилює ізоляцію, ігнорує розвиток мотивації і, як результат, не завжди є продуктивним.

Перешкодами до здобуття формальної чи неформальної освіти є, непристосованість навчальних закладів до навчання даної категорії студентів (архітектурні особливості будівель, неможливість бути присутнім через віддаленість закладів освіти); непідготовленість викладацького складу (відсутність навичок викладання і спілкування з інвалідами); низький ступінь толерантності інших студентів до осіб з інвалідністю.

Другою істотною проблемою розуміння необхідності вищої або безперервної освіти для людей з обмеженими можливостями є розповсюджена думка про те, що не повинно існувати освіти заради освіти і її отримання повинно мати мету подальшого працевлаштування за фахом. Але особи з обмеженнями мають мало шансів на працевлаштування за спектром спеціальностей, затребуваними залишаються лише деякі спеціальності: «Психологія», «Педагогіка», «Інформаційні технології», «Бухгалтерський облік і аудит». Тому ми переконані, що коли мова йде про здобуття освіти людьми з інвалідністю, позитивним є навіть її спрямування на саморозвиток.

Для вирішення окреслених проблем слід скористатись міжнародною практикою організації навчання осіб з інвалідністю, яка поєднує два основних напрями. Перший передбачає їх інтеграцію в життя соціуму, де створюються сприятливі умови для повноцінної взаємодії і партнерства з здоровими людьми. Другий – орієнтований на створення для навчання людей з обмеженнями життєдіяльності спеціальних установ, груп, освітніх співтовариств, інформаційного простору, пристосованого до стану інвалідності [6]. Обидва напрями є перспективними і для України. Ми переконані, що впровадження успішного світового досвіду включення людей з інвалідністю у формальну та неформальну освіту і в Україні, що сприятиме формуванню громадянського суспільства.

Як зазначається в Концепції освіти дорослих в Україні «Для суспільства професійне навчання інвалідів – це зниження напруженості на ринку праці, підвищення суспільної продуктивності, розв'язання соціальних проблем. Оскільки в умовах економічної нестабільності, кризового стану гуманітарної сфери інваліди виявилися однією з найбільш соціально незахищених верств населення, зусилля відповідних державних органів, які займаються проблемами інвалідів, громадських, благодійних організацій, мають бути спрямовані на створення сприятливих педагогічних, психологічних, медичних, соціально-економічних, організаційно-правових умов і гарантій для реалізації прав інвалідів на здобуття освіти відповідно до психічних та фізичних можливостей особистості» [5].

Освіта в житті дорослих інвалідів може мати різну цільову спрямованість: підвищення існуючого освітнього рівня; професійна підготовка; реалізація творчого потенціалу, інтелектуальний розвиток; адаптація до стану інвалідності; включення в соціально-громадську діяльність та ін. Основним завданням навчання інвалідів є здійснення корекції та відновлення фізичного, психоемоційного, соціального і трудового потенціалу, повернення інваліда до активної життєвої позиції та інтеграції у суспільство адекватно здібностям і можливостям. Незалежно від обраного напрямку, освіта дорослих людей з інвалідністю повинна ґрунтуватися на принципах:

- гуманізму (визнання самоцінності людини, співчуття, підтримка);
- розвитку та саморозвитку (індивідуальне навчання всупереч обмеженням);
- партнерства (взаємного інтересу та співпраці всіх учасників навчання);
- ангажованості (активного включення в навчання як частину життєдіяльності);
- адаптивності (адаптованість інформаційно-комунікативної системи до особливостей та обмежень людини та адаптованість інваліда до власного стану як потенційно продуктивного в соціальному плані).

Реалізація цих принципів сприятиме: забезпеченню визнання права на освіту як одного із провідних фундаментальних прав людини у будь-якому віці; задоволенню освітніх потреб як суспільства загалом, так і окремого громадянина; урахуванню особливостей культурно-освітніх потреб різних категорій дорослого населення; досягненню доступності, безперервності і наступності освіти; налагодженню взаємодії і партнерства державних органів, недержавних і громадських організацій у забезпеченні розвитку освіти дорослих.

Як приклад, «перші кроки» в навчанні дорослих людей з інвалідністю здійснює Науково-методичний центр освіти дорослих Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького в партнерстві з громадською організацією «Благодійне об'єднання «Соціальний фонд». Система роботи розрахована на молодь з інвалідністю, яка залучається до просвітницьких заходів, культурно-освітніх програм та мовних курсів. Учасники тренінгових програм беруть участь в просвітницьких заходах, спрямованих на інтеграцію в суспільство, на посилення можливостей саморозвитку. Навчання сприяє розвитку навичок конструктивного спілкування, співпраці, відкриває нові перспективи життєвого успіху.

В системі освіти дорослих інвалідів загальновідомі дидактичні та андрагогічні принципи набувають нового змістовного значення. Відповідно до зазначених цілей і принципів, в освіті дорослих інвалідів поряд з розвитком та адаптацією на перший план виступають такі функції андрагогіки:

- компенсаторна (надолуження втрачених або нереалізованих можливостей розвитку, професійної підготовки, незручності стану обмеженості життєдіяльності);
- корекційна (внесення поправок і змін в зміст та умови навчання в відповідь на освітні потреби, інформаційні запити інвалідів в рамках їх реальних можливостей);
- підтримуюча (надання соціально-психологічної допомоги засобами навчання і організацію супроводу інваліда на освітньому шляху) [6].

Останнім часом в Україні активізувалася робота, спрямована на інтеграцію людей з інвалідністю у суспільство, забезпечення умов для здобуття ними освіти, фахової підготовки відповідно до їхніх потреб і можливостей. Подальшого упровадження потребує міжнародна практика, яка надає людям з особливими потребами широкий вибір доступних форм здобуття освіти: індивідуальну, дистанційну, екстернатну, «школи консультаційних класів», «школи другого шансу», «вечірні школи», а також «включені» («інклюзивні») форми навчання [5].

Ми погоджуємось з Н. Коляденко, що «інваліди відносяться до однієї з найбільш соціально вразливих категорій громадян. Вони не здатні у звичайних умовах на рівних конкурувати на ринку праці зі здоровими людьми. Формування професійних знань, умінь та навичок підвищує шанси людини з обмеженими можливостями на отримання гідної роботи» [4, с. 69]. Сьогодні потрібна орієнтація навчання на розвиток компетентності людини, на забезпечення безперервного навчання та підвищення кваліфікації впродовж життя.

Для успішного навчання інвалідів необхідно, щоб зміст, методи навчання та його організаційно-педагогічні умови були максимально наближені до конкретної людини з урахуванням всього комплексу його психофізіологічних можливостей і соціального досвіду. Сьогодні означену проблематику змогли б полегшити: використання можливостей телекомунікацій і баз даних для інформаційної підтримки освітнього процесу; забезпечення доступу до масивів наукової, навчально-методичної інформації на базі Інтернет-класу, обладнаного робочими місцями; розвиток дистанційної освіти, як однієї з форм навчання; обладнання навчальних місць з урахуванням характеру депривації.

Зв'язок теми дослідження з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконується відповідно до тематичного плану наукових досліджень Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького (проект прикладного дослідження за рахунок видатків Державного бюджету “Розробка Концепції регіону, що навчається, як підґрунтя ефективної регіональної освітньої політики (на прикладі Запорізької області)”).

Висновки дослідження й перспективи подальшої роботи. Отже, ми пропонуємо сприймати інклюзію в ширшому розумінні – як процес збільшення

можливостей участі людини з інвалідністю і в неформальній освіті, як можливість зниження ступеня її ізоляції, оскільки основним завданням інклюзії в освіті є ліквідація соціальної ізоляції (виключення). На нашу думку, освітній процес повинен бути спрямований на розширення сфери соціального оточення інвалідів, створення умов для їх включення в систему соціального партнерства. Коли мова йде про здобуття освіти людьми з інвалідністю, позитивним є не лише набуття професійних навичок, а й соціальних компетенцій та спрямування на саморозвиток.

Андрагоги, які працюють з дорослими інвалідами, повинні розуміти, що включення інваліда в освітній процес стає для нього значним досягненням і виникає необхідність допомогти йому в подоланні комплексу бар'єрів: фізичних, психологічних, соціальних, освітніх, морально-вольових. Завдання андрагога – створити умови, що сприяють розвитку особистості шляхом використання активних форм навчання. Упровадження дистанційного навчання інвалідів попри позитивні моменти, має низку недоліків: не вирішує проблему соціалізації, значно посилює ізоляцію, ігнорує розвиток мотивації і, як результат, не завжди є продуктивним.

На сучасному етапі досягнення успіху у забезпеченні розвитку освіти дорослих з інвалідністю можливе лише за умов налагодження взаємодії і партнерства державних органів, недержавних і громадських організацій. Необхідним є подальше вирішення питань: сприяння рівному доступу до інклюзивної освіти дорослих за допомогою інформаційної та просвітницької роботи в суспільстві; забезпечення прогнозування щодо виявлення здібностей на нахилів на стадії профорієнтації молоді з вадами здоров'я, особливо, на початку дорослого життя; прийняття комплексного підходу з використанням механізму визначення зацікавлених сторін і обов'язків держави в рамках партнерства з організаціями громадянського суспільства, провайдерами освітніх послуг у сфері формальної та неформальної освіти дорослих.

Список використаних джерел:

1. Актуальні проблеми навчання та виховання людей в інтегрованому освітньому середовищі: Тези доповідей. — К. : Університет «Україна», 2011. — 470 с.
2. Ергономіка. Навчально-методичний посібник / Гервас Ольга Геннадіївна. — Умань: видавничо-поліграфічний центр «Візаві». — 2011. — 130с.
3. Індекс інклюзії [Електронний ресурс] :Всеукраїнський фонд «Крок за кроком». — Режим доступу: http://ussf.kiev.ua/ie_index_inclusion/
4. Коляденко Н.В. Особливості організаційно-методичного забезпечення професійного навчання інвалідів / Н.В. Коляденко // Професійне навчання безробітних на виробництві (організаційно-методичний аспект) : навч. посіб / За заг. ред. Л.М. Капченка. — К. : ІПК ДСЗУ, 2009. — С.66 – 76.
5. Концепція освіти дорослих в Україні / Укл.: Лук'янова Л.Б. — Ніжин: ПП Лисенко М.М., 2011. — 24 с.
6. Основы андрагогики : учебное пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / Под ред. И.А. Колесниковой. — Москва : АСАДЕМА, 2007. — 120 с. — С. 85.
7. Про схвалення Концепції Загальнодержавної програми “Національний план дій з реалізації Конвенції про права інвалідів та розвитку системи реабілітації інвалідів” на період до 2020 року [Електронний ресурс] : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 30 березня 2011 р. № 245-р. — Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=244174983>
8. Саламанкская декларация. Рамки действий по образованию лиц с особыми потребностями, принятые Всемирной конференцией по образованию лиц с особыми потребностями: доступ и качество. — Саламанка. Испания, 7 – 10 июня 1994 г. — К., 2000. — 21 с.

9. Шевцова Е.В. Специфика образования взрослых инвалидов [Электронный ресурс] / Е.В. Шевцова. – Режим доступа: <http://cprsob.ru/load/17-1-0-77>

References:

1. Aktual'ni problemy navchannya ta vykhovannya lyudey v intehrovanomu osvith'omu seredovyshti: Tezy dopovidey. – K. : Universytet «Ukrayina», 2011. – 470 s.
2. Erhonomika. Navchal'no-metodychnyy posibnyk / Hervas Ol'ha Hennadiyivna. – Uman': vydavnycho-polihrafichnyy tsentr «Vizavi». – 2011. – 130 s.
3. Indeks inklyuziyi [Elektronnyy resurs] :Vseukrayins'kyy fond «Krok za krokom». – Rezhym dostupu: http://ussf.kiev.ua/ie_index_inclusion/
4. Kolyadenko N.V. Osoblyvosti orhanizatsiyno-metodychnoho zabezpechennya profesiynoho navchannya invalidiv / N.V. Kolyadenko // Profesiyne navchannya bezrobitnykh na vyrobnytstvi (orhanizatsiyno-metodychnyy aspekt) : navch. posib / Za zah. red. L.M. Karpenka. – K. : IPK DSZU, 2009. – S. 66 – 76.
5. Kontsepsiya osvity doroslykh v Ukrayini / Ukl.: Luk'yanova L.B. – Nizhyn: PP Lysenko M.M., 2011. – 24 s.
6. Основы андрагогики : учебное пособие для студ. высш. ped. учеб. заведений / Под ред. Y.A. Kolesnykovoy. – Moskva : ACADEMA, 2007. – 120 s. – S. 85.
7. Pro skhvalennya Kontsepsiyi Zahal'noderzhavnoyi prohramy “Natsional'nyy plan diy z realizatsiyi Konventsiyi pro prava invalidiv ta rozvytku systemy reabilitatsiyi invalidiv” na period do 2020 roku [Elektronnyy resurs] : Rozporyadzhennya Kabinetu Ministriv Ukrayiny vid 30 bereznya 2011 r. # 245-r. – Rezhym dostupu: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=244174983>
8. Salamanskaya deklaratsyya. Ramky deystvyu po obrazovanyu lyts s osobimy potrebnostyamy, prynyatie Vsemyrnoy konferentsyey po obrazovanyu lyts s osobimy potrebnostyamy: dostup y kachestvo. – Salamanka. Yspanyya, 7 – 10 yyunya 1994 h. – K., 2000. – 21 s.
9. Shevtsova E.V. Spetsyfyka obrazovannya vzroslykh ynvalydiv [Elektronnyy resurs] / E.V. Shevtsova. – Rezhym dostupu: <http://cprsob.ru/load/17-1-0-77>

Коротка довідка про автора

Кучина Катерина Олегівна

Кандидат педагогічних наук

Виконавчий директор науково-методичного центру освіти дорослих Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького та Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України

kuchina.e.o@gmail.com

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького
Україна, Запорізька обл., м. Мелітополь, вул. Леніна 20, індекс 72312.

Кучина Екатерина Олеговна

Кандидат педагогических наук

Исполнительный директор научно-методического центра образования взрослых Мелитопольского государственного педагогического университета имени Богдана Хмельницкого и Института педагогического образования и образования взрослых НАПН Украины

kuchina.e.o@gmail.com

Мелитопольский государственный педагогический университет имени Богдана Хмельницкого

Украина, Запорожская обл., г. Мелитополь, ул. Ленина, индекс 72312.

Kuchyna Kateryna Olegivna

Candidate of pedagogical sciences

Executive director of Scientific-Methodical Centre of Education of Grown-ups of Melitopol Bohdan Khmelnytsky State Pedagogical University and Institute of Pedagogical Education and Adult Education of NAPS of Ukraine

kuchina.e.o@gmail.com

Melitopol Bohdan Khmelnytsky State Pedagogical University

Ukraine, Zaporizhzhya region, Melitopol, 20 Lenina Str., Code 72312.